

Barn och elevantal under perioden 2011–2021

Enligt faktacentralens uppgifter kommer antalet svenskspråkiga barn i grundskolan (7–15-åringar) att öka med 338 barn mellan åren 2011–2021 (från 2 855 till 3 193). Under samma tidsperiod minskar antalet 16–18-åringar med 146 personer (från 1 072 till 926). I befolkningsprognosen är planerna för nybyggnader av områden som påverkar grundskolelevernas antal beaktade.

Verkligheten i de svenska skolorna ser dock annorlunda ut, och de verkliga siffrorna skiljer sig från befolkningsprognoserna. Detta beror på att det i de svenska skolorna finns en stor del elever med annat modersmål än svenska (ca 15–20 %) och även elever från andra kommuner. I de svenska skolorna (grundskolorna och gymnasier, Rudolf Steinerskolan och Svenska skolan för synskadade medräknade) fanns följaktligen 20.9.2011 sammanlagt 4 677 elever. Av dem fanns 3 391 i grundskolan (åk 1–10) och 1 270 i gymnasier.

Bilaga 2 baserar sig på faktacentralens officiella prognoser men beaktar också andelen tvåspråkiga elever och elever med annat modersmål än svenska/finska. I prognoserna har man utgått ifrån att andelen utsocknes elever inte förändras åren 2011–2021. Andelen utsocknes-elever idag är 2,8 % i grundskolan och 36 % i gymnasier.

Enligt beräkningarna i bilaga 2 kommer antalet elever i årskurserna 1–6 i de svenska grundskolorna att minska åren 2011–2015 för att därefter öka fram till år 2021. Antalet elever i årskurserna 7–9 kommer också att minska åren 2011–2015 för att därefter öka igen fram till år 2021. Elevantalet i grundskolorna år 2021 kommer dock troligen inte att överstiga det antal elever vi har i dag.

Förändringarna i distriktens elevantal är relativt jämna, även om vissa variationer förekommer distriktet emellan. De märkbaraste elevminskningarna sker i högstadierna i södra, västra och norra distriktet, medan elevminskningen i östra delen av staden är relativt liten. Däremot ökar antalet elever i lågstadieskolorna i norra distriktet och Tölö distrikt, medan västra och östra distriktets elevantal i lågstadieskolor i stort sett är oförändrat. Elevantalet i lågstadieskolorna i södra distriktet minskar också i jämförelse med de övriga distrikten.

Förändringarna i elevantalen i södra distriktet och Tölö distrikt har inneburit att åtgärdsförslaget i huvudsak gäller dessa distrikt.

DAGVÅRDEN

I texten som följer kommer nuläget inom dagvården i Södra stordistriktet att behandlas. Distriktet omfattar Tölö, Drumsö, de södra stadsdelarna, men exkluderar, i motsats till den grundläggande utbildningen, stadsdelen Brändö.

I dagens läge kan situationen i Tölö och södra skoldistriktet ses som unik ur dagvårdens synvinkel, dvs. att området har många dimensioner och en speciell särart.

Förutom att de svenskspråkiga eller tvåspråkiga familjer som väljer svensk dagvård har en större benägenhet att bo i ovannämnda stadsdelar och att kundtillströmningen därför är garanterad, men svår att beräkna på basis av tillgänglig statistik, dvs. befolkningsprognoser, betjänar centrumdaghemmen i högre grad familjer bosatta utanför området. Förklaringen är att många arbetsplatser/studieplatser finns i Helsingfors innerstad och kollektivtrafiken löper relativt bra.

Vid första anblicken på t.ex. en servicekarta verkar det södra området att vara daghemstätt, men vid en närmare granskning kan man konstatera att det visserligen finns många enheter, men att de med några undantag utgör små, relativt sårbara enheter i lokaler som inte ägs av Helsingfors stad och flera av dem är s.k. köpavtalsdaghem, dvs. daghem som bedrivs av privata producenter som Helsingfors stad köper dagvårdsservice av.

I de här stadsdelarna där många barnfamiljer är bosatta präglas miljön av höghus och tät bebyggelse och något som i finländska mått mätt kan betraktas som storstadsmiljö, vilket också återspeglar sig i daghemmens lokaler. På området finns det egentligen enbart två större kommunala daghem som ursprungligen är byggda för att inrymma barn; daghemmet Bertha-Maria hemmet i Tölö som byggdes för drygt hundra år sedan och daghemmet Tärnan på Drumsö, en byggnad som färdigställdes i mitten av 1970-talet. Det behöver väl knappast sägas att ingendera av dessa två uppfyller den standard eller de normeringar som gäller på 2010-talet.

De övriga daghemmen finns i bostadshus och i andra ombyggda lokaliteter och saknar nästan utan undantag egen gård. De är till platsantalet s.k. små enheter (42 platser eller färre) vilket gör att de är problematiska förutom vid personalfrånvaro också vid olika former av statistiska mätningar då de inte uppvisar siffror som är statistiskt signifikanta. Ett litet daghem kan inte ens temporärt utöka sitt platsantal vid behov, eftersom antalet dagvårdsplatser står i relation till antalet vuxna. Ett klagande exempel; daghemmet Skatan finns på Skatudden och vård- och fostringspersonalen består av tre personer och platsantalet är 21. För att utöka daghemmens platser innebär det att man är tvungen att anställa ytterligare en person med vård- och fostringsansvar, men att också att platsantalet skulle öka med sju, vilket daghemmet med rådande utrymmeskapacitet inte kan göra.

Helsingfors stad har olika mätinstrument för att mäta effektivitetsnivån inom dagvården där fyllnadsgraden och bruksprocenten är mål på både fullmäktige och nämndnivå, dvs. ett system där antalet barn och antalet vuxna bokförs dagligen och ett statistiskt medeltal räknas ut på månadsnivå.

Vad gäller kraven på dagvårdens lokaler är det inte enbart kapacitetsberäkningen på 9 kvadratmeter per barn som styr. Miljöcentralen, Räddningstjänsten och arbetarskyddet värnar också om att daghemmet ska vara lämpligt som miljö där barn och vuxna tryggt kan vistas under en dagisdag. Daghemmens öppethållningstider i Helsingfors är kl. 6.15–17.30. Även om behovet av dagvård varierar och den allmänna trenden är den att barnens vårdbehov har flyttats till senare eftermiddagar måste daghemmens personal i alla fall ompäna hela dagisdagen och barnets säkerhet tryggas.

Förutom att små enheter är sårbara vad gäller personalfrågan skapar det också pedagogiska utmaningar; systemet med egenvårdare, smågruppsindelning mm. får helt andra dimensioner i små enheter och är inte genomförbara i den utsträckning som anges som målsättningar inom den svenska dagvården i Helsingfors.

Att bedriva annat än lagstadgad verksamhet, vilket i det här fallet betyder att följa den subjektiva dagvårdslagen från år 1996, är inget Helsingfors stad i större utsträckning har utvecklat på svenska. Klubbverksamheten i samband med stadens lekparkar är finskspråkig, den svenska verksamheten förväntas skötas av tredje part, såsom församlingar. I klartext betyder det att de svenska daghemmen/gruppfamiljedaghemmen i mycket högre grad än på finska sidan utgör det enda enheten där småbarnsfostran och småbarnspedagogiska tjänster kan tillhandahållas, dvs. dagvårdsenheterna ska betjäna familjer som vill ha svensk service.

På svenskt håll är familjerna oftare dagvårdsbenägna, sysselsättningsgraden är hög och de familjer som har erbjudits en dagvårdsplats är ofta ovilliga att ta ett avbrott i vårdförhållandet, t.ex. i samband med en föräldraledighet. Det här leder till att omsättningen på dagvårdsplatserna är liten och de dagvårdsplatser som frigörs i samband med övergång till förskola/skola fylls i början av verksamhetsåret (augusti) och att så gott som alla platser är fyllda inom loppet av utgången av september. I verkligheten leder det till att vi inte har en möjlighet att erbjuda dagvårdsplatser på önskat ställe/område i den utsträckning som föräldrarna önskar. I dagvårdslagen och förordningen står det att kommunen ska erbjuda dagvård på skäligt avstånd från hemmet. Enligt de barnprognoser och kapacitetsberäkningar som har gjorts för södra området har vi redan nu en underkapacitet. I nuläget har det lett till att föräldrarna köar upp till ett år för att få barnet på önskat ställe. De tvingast till alternativa lösningar såsom att förlänga vårdledigheten, privatvård eller att barnet till en början inleder sin dagvård på finska. Situationen har också möjliggjort att en privataktör som säljer privata (dyrare) tjänster har etablerat sig på området.

Lösningen är inte att snabbt starta upp nya små grupper i mer eller mindre temporära lokaler utan att vi flyttar verksamhet till redan nu befintliga enheter, dvs. att förskolegrupper verkar i skolans lokaler och därmed frigöra dagvårdsplatser för barn i åldern 1–5 år.

Genomgående gäller det att komma ihåg att ett barn och en dagvårdsplats inom daghemsvärlden inte utgör samma sak. Inom svensk dagvård börjar barnen oftast innan det har fyllt tre år, vilket enligt lagen och förordningen betyder att barnet upptar 1,75 platser. År 1990 fanns det i hela Helsingfors 11 350 barn under 3 år och av dem var 30,4 % i kommunal dagvård. Motsvarande siffror för år 2010 är 12 138 barn där 36,7 % är i kommunal dagvård.

Den stora utmaningen är den subjektiva dagvårdslagen. Familjen ska lämna in en dagvårdsansökan senast fyra månader innan dagvårdsbehovet och i dagvårdsvärlden är det en väldigt kort tid att ordna fram en dagvårdsplats på skäligt avstånd. I dagvårdslagen och -förordningen står det att kommunen har en skyldighet att anordna dagvård på barnets modersmål. I Helsingfors är tolkningen den att vi betjänar på det språk (svenska eller finska) som föräldrarna har valt för barnet, vilket gör att det är svårt att beräkna hur många barn med finska eller annat språk som modersmål som den svenska dagvården kommer att omfatta. Det bör också nämnas att barnfamiljer inte nödvändigtvis följer det som prognosmakare har gjort upp. För närvarande är benägenheten att stanna kvar i Helsingfors trots att det finns barn i familjen större än tidigare och det märks i sådana stadsdelar som förut har betraktats som icke typiska för barnfamiljer såsom Berghäll. Enligt de befolkningsprognoser som tillhandahålls uppvisar just de här stadsdelarna en stor andel svenskspråkigt registrerade personer och t.ex. Drumsö har 15 % svenskspråkiga invånare.

I motsats till den grundläggande utbildningen på området har de små svenska dagvårdsenheterna svårare att rekrytera behörig personal. Orsakerna är säkert flera, bl.a. är det betydligt mer arbetsdrygt att arbeta i en liten enhet som dessutom saknar egen gård än i ett daghem utanför stadskärnan som är byggt för ändamålet och har egen gård. De socioekonomiska strukturerna gör också att dagvårdspersonalen som till största delen består av lågavlönade kvinnor sällan har en möjlighet till boende i de här stadsdelarna. I en situation där man kan välja väljer man oftare en kortare arbetsväg. Men i hög grad beror det också på att personer med pedagogisk utbildning vill se sig själv i ett större pedagogiskt sammanhang. Barnträdgårdslärare behöver andra barnträdgårdslärare eller lärare inom den grundläggande utbildningen för att pedagogiska diskussioner ska uppstå och också för att garantera att förutsättningar för det livslånga lärandet ska skapas. Förskoleundervisningen är ett gott exempel på en naturlig övergång mellan dagvård och nybörjarundervisning och inom Tölö och södra skoldistriktet finns det goda exempel och resultat då förskolan har flyttats in i en lågstadieskola, men utgör en del av en daghemsen-

het. Senast skedde det hösten 2011 då en grupp flyttades från daghemmet Bertha-Maria hemmet till Zacharias Topeliusskolan och platser frigjordes till förmån för yngre barn i daghemmet.

I likhet med t.ex. den finska dagvården strävar den kommunala svenska dagvården efter att ha föreståndare som jobbar administrativt, dvs. de räknas inte in som barnträdgårdslärare i en barngrupp. Daghemsföreståndarens arbete kräver mycket i fråga om kundkontakter och personaladministration. I södra stadsdelarna innebär det här att en administrativ daghemsföreståndare är tvungen att sköta flera olika enheter belägna på olika adresser. Ett exempel; daghemsföreståndare MirjaLeena Linna är föreståndare för daghemmet Albert (Ulrikasborg), Alexia (Kronohagen), Kronohagens förskola (Kronohagen), Skatan(Skatudden) och tillsvidare också daghemmet Axel (Maria sjukhusområde). Antalet enheter är stort, men personalmässigt och daghemsplatsmässigt inte fler än vad normeringen är för en föreståndare i administrativ tjänst. I flera andra stadsdelar har olika former av synergieffekter mellan dagvården och den grundläggande utbildningen utvecklats redan innan administrationen sammanslogs 1.1.2011. Sektionen har redan tidigare (2007) behandlat förslag om att en förskolegrupp ska flyttas till Cygnaeussskolan för att i ett senare skede utökas med ännu en grupp.

Att familjerna i de södra stadsdelarna är nöjda med servicen sedan de kommit in i dagvårdsrullorna, att området hittills har erbjudit avgiftsfri förskola i ett köpavtalsdaghem för en del av barnen (det enda i sitt slag på svenska i Helsingfors)och att barnen trivs i små daghem där en stor del utgörs av köpavtal är givetvis gott och väl, men det är viktigt att se dagvården i Helsingfors ur ett helhetsperspektiv och gynna åtgärder som frigör dagvårdsplatser så att behovet kan tillfredsställas. Numera poängteras också småbarnspedagogiken i det finska samhället där dagvårdens ska beaktas som en viktig pedagogisk miljö för barn under skolåldern. Dagvården är en kommunal angelägenhet och utan svensk dagvård finns det ingen svensk skola.

I nuläget finns det 1 688 barn i stadens svenskspråkiga kommunala daghem, dessa barn upptar 2 041 platser (barn 0–2 år *1,75 plats, barn 3–6 år *1 plats). Behovet i södra stadsdelarna är trängande. I dagsläget finns det 586 barn i daghemmen i södra stadsdelarna, dessa barn upptar 747 platser. Det fastställda antalet maxplatser i Södra distriktet är 578 platser, men nuläget visar att 747 platser används (se bilaga 2). Detta visar att daghemmen är fulla och att behovet av dagvårdsplatser överstiger det antal maxplatser som finns. Utöver detta finns 26 barn i så kallad servicekö i södra stadsdelarna. Det vill säga barn som fått dagvårdsplats men inte i det egna distriktet p.g.a. brist på dagvårdsplatser. Eftersom antalet barn kommer att öka i staden under de kommande åren, ser vi också att behovet av dagvårdsplatser kommer att öka. Daghemmet Axel som enligt planerna skall öppnas hösten 2012 kommer förvisso att underlätta situationen, men trycket på flera dagvårdsplatser finns kvar (se bilaga 2).

Föredragandens förslag till sektionen 8.3.2012:

- **Förskolegrupper flyttas till skolornas lokaler, vilket leder till att plats för minst fem dagvårdsgrupper frigörs åren 2014–2015**
- **En ny enhet (daghemmet Axel med 63 platser) planeras att inleda sin verksamhet i för ändamålet renoverade lokaler fr.o.m. åren 2012–2013**
- **En dagvårdsenhet på Busholmen (63 platser) finns i investeringsplanen för åren 2016–2017**
- **Utbildningsverket avstår från små och sårbara enheter som verkar i lokaler hyrda av utomstående**

SÖDRA DISTRIKTET

Eleverprognoser och kapacitet

I distriktet finns Brändö lågstadieskola, Cygnaeus lågstadieskola, Kronohagens lågstadieskola och Högstadieskolan Svenska normallyceum samt de två gymnasierna Brändö gymnasium och Gymnasiet Svenska normallyceum som ju inte är distriktsbundna.

20.9.2011 fanns det 671 elever i grundskolan i distriktet (421 i lågstadieskolorna och 250 i högstadieskolorna). Kapaciteten i lågstadieskolorna uppgick till 380, i högstadieskolorna 270, vilket visar en brist på utrymme i lågstadieskolorna i distriktet (användningsgrad + 5 % med räknad). Läsåret 2014–2015 kommer elevantalet i lågstadieskolorna att uppgå till 318 elever, i högstadieskolorna till 195 elever. Kapaciteterna är konstant. Detta visar en överkapacitet. Läsåret 2015–2016 kommer antalet elever att uppgå till 314 elever i lågstadieskolorna och 190 elever i högstadieskolorna och kapaciteten i skolhusen är konstant. Detta visar en överkapacitet. Elevantalet i grundskolan ser alltså ut att minska och för att man effektivt ska kunna utnyttja kapaciteten i skolhusen borde alltså elevantalet motsvara kapaciteten (se bilaga 2).

Högstadieskolan Svenska normallyceum antar elever på basis av lämplighetstest i latin, men andelen elever som från andra distrikt och från de kringliggande kommunerna söker till latingruppen är ganska liten.

Föredragandens förslag till sektionen 8.3.2012:

- **Åk 6 i distriktets grundskolor flyttar till Unionsgatan 2 för att bereda plats för flera förskolegrupper.**
- **Nya förskolegrupper bildas i Cygnaeus lågstadieskola för att frigöra dagvårdsplatser i distriktet.**
- **Flexklassen i Åshöjdens grundskola flyttar till Unionsgatan 2.**

Förslagen i relation till målen

Eleverprognoser och skolhusens kapacitet gör det möjligt att flytta grundskolans årskurs 6 till grundskolans 7–9-enhet, och på så sätt bilda en 6–9-enhet. Enligt eleverprognoserna sjunker elevantalet i Södra distriktet under de kommande åren, medan antalet barn i åldern 0–6 år kommer att stiga. Detta leder till att skolhusen inte används effektivt. Antalet överloppsplatser i Södra distriktet beräknas i hela distriktet att vara 134 platser läsåret 2015–2016. I högstadieskolorna beräknas antalet överloppsplatser vara 80 och i och med detta är denna omstrukturering möjlig. Ett effektivt utnyttjande av skolhusens kapacitet bidrar till hyresbesparingar för svensk dagvård och utbildning.

Genom att man flyttar grundskolornas sjätte årskurser och bilda en 6–9-enhet får den enhetliga grundskolan en ny struktur i Södra distriktet. Samtidigt innebär förändringen att det frigörs plats i grundskolorna för förskolegrupper, vilket i sin tur innebär att det frigörs plats i daghemmen i distriktet. I och med detta skulle närskoleprincipen bibehållas på samma nivå i årskurserna 0–5. Förändringen skulle också ge möjlighet att utveckla förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen. Att flytta årskurs 6 till grundskolans 7–9-enheter skulle också göra övergången från lågstadieskola till högstadieskola mjukare. Nationella utbildningspolitiska mål kan tillgodoses i den nya strukturen.

TÖLÖ DISTRIKT

Eleverprognoser och kapacitet

I distriktet finns Drumsö lågstadieskola, Minerva skolan, Zacharias Topeliuskolan och Högstadieskolan Lönkan samt gymnasiet Tölö specialiseringsgymnasium som ju inte är distriktsbundet..

Följande byggprojekt är planerade i distriktet och har beaktats i faktacentralens befolkningsprognoser

- Busholmen, påverkar antalet dagvårdsbarn och grundskolelever från år 2012.
- Drumsö/Björkholmen, påverkar antalet dagvårdsbarn och grundskolelever från år 2015.

20.9.2011 fanns det 637 elever i grundskolan i Tölö distrikt, varav 419 fanns i lågstadieskolorna och 218 i högstadieskolorna. Kapaciteten uppgick till 816 tillgängliga elevplatser, varav kapaciteten i lågstadieskolorna var 516 och i högstadieskolorna 284 (användningsgrad + 5 %). Läsåret 2014–2015 räknar med att det kommer att finnas 280 elever i lågstadieskolorna och 224 elever i högstadieskolorna. Kapaciteten är konstant. Detta visar en överkapacitet. Läsåret 2015–2016 räknar man med att det kommer att finnas 332 elever i lågstadieskolorna och 212 elever i högstadieskolorna i distriktet och kapaciteten är konstant (se bilaga 2). Detta visar en överkapacitet. Elevantalet kommer alltså att minska i skolorna under de kommande åren. För att utnyttja kapaciteten maximalt borde elevantalen motsvara kapaciteten.

Minervaskolan och Högstadieskolan Lönkan antar elever på basis av lämplighetstest i musik. Till Minervaskolans musikklasser kommer ca 74 % av eleverna från Södra och Tölö distriktet och av Högstadieskolan Lönkans elever kommer ca 55 % av eleverna från Södra och Tölö distriktet.

Minervaskolan, Zacharias Topeliuskolan och Högstadieskolan Lönkan har specialklasser som betjänar hela staden och grannkommunerna på basis av avtal.

Föredragandens förslag till sektionen 8.3.2012:

- **Årskurs 6 i distriktets grundskolor flyttar till den 6–9-enhet som bildas vid Unionsgatan 2 och ger sålunda plats för flera förskolegrupper.**
- **Högstadieskolan Lönkan, inklusive specialundervisningen, slås samman med Högstadieskolan Svenska normallyceum och bildar en 6–9-enhet vid Unionsgatan.**
- **Minervaskolans elever, i såväl specialklass som allmänundervisning, förskola till årskurs fem, stannar kvar i sina nuvarande lokaler.**
- **Minervaskolans elever i specialundervisning årskurs 6 flyttar till Unionsgatan 2.**
- **En del av specialundervisningsgrupperna, tidigare placerade i Minervaskolan och Högstadieskolan Lönkan, flyttar till Botby grundskola.**
- **Musikundervisningen i Minervaskolans årskurser 3–6 flyttar till Åshöjdens grundskola.**
- **Musikundervisningen i Högstadieskolan Lönkan årskurser 7–9 flyttar till Åshöjdens grundskola.**
- **Specialundervisning och allmänundervisning i förskola till årskurs sex i Zacharias Topeliuskolan stannar kvar i sina nuvarande lokaler.**
- **Distriktsjustering för den allmänna undervisningen i Zacharias Topeliuskolan från och med årskurs 7 till Västra distriktet.**

Förslagen i relation till målen

Elevprognoser och skolhusens kapacitet gör det möjligt att flytta grundskolornas årskurs 6 till grundskolans 7–9-enhet, och på så sätt bilda en 6–9-enhet. Detta innebär att den enhetliga grundskolan får en ny struktur i Tölö distrikt. Enligt elevprognoserna sjunker antalet elever i Tölö distrikt under de kommande åren, och detta innebär att skolhusen inte skulle användas effektivt. Antalet överloppsplatser läsåret 2015–2016 i hela distriktet kommer att uppgå till 45. Enbart i högstadieskolan beräknas antalet överloppsplatser uppgå till 72. Förändringen innebär att det frigörs plats i grundskolorna för förskolegrupper, vilket i sin tur innebär att det frigörs plats i daghemmen i distriktet. I och med detta skulle närskoleprincipen bibehållas på samma nivå i årskurserna 0–5. Målet är att ha en enhetlig grundläggande utbildning och detta kan förverkligas genom den nya strukturen. Förändringen ger möjlighet att utveckla förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen.

Specialundervisningen skulle föras närmare närmiljön och på så sätt ge eleverna i östra delen av staden möjlighet att lättare få tillgång till specialundervisning. Behovet av integrerat stöd i närskolan, eller i det egna distriktet, bör tillgodoses och det är möjligt genom den nya strukturen.

Att utnyttja kapaciteten i skolhusen är något som eftersträvas och detta innebär i sin tur hyresbesparningar för svensk dagvård och utbildning. Antalet överloppsplatser läsåret 2015–2016 i hela distriktet beräknas vara 256 platser, varav 72 platser i högstadieskolan. På grund av det sjunkande antalet elever i högstadieskolan är denna förändring möjlig.

Att flytta musikundervisningen till Åshöjdens grundskola medför en jämlikare fördelning, distriktsvis, av musikplatserna i staden.

Nationella utbildningspolitiska mål kan uppfyllas i den nya strukturen. Nya byggnadsprojekt (Busholmen och Drumsö/Björkholmen) har beaktats i planeringen i och med att man bereder plats i de nya 0–5-enheterna.

Sammandrag:

Södra distriktet och Tölö distrikt bildar ett gemensamt distrikt i staden. Zacharias Topeliusskolans upptagningsområde flyttas till Västra distriktet.

Läsåret 2012–2013 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 105. Eleverna i åk 7–9 kommer att uppgå till sammanlagt 374. Totalt kommer det att finnas 479 elever i åk 6–9 (musikklasserna är inte inkluderade).

Läsåret 2013–2014 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 104 elever. Eleverna i åk 7–9 kommer att uppgå till sammanlagt 348 elever. Totalt kommer det att finnas 452 elever (musikklasserna är inte inkluderade).

Läsåret 2014–2015 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 103 elever. I åk 7–9 kommer elevantalet att vara 296. Totalt kommer det att finnas 399 elever i åk 6–9 (musikklasserna är inte inkluderade).

Läsåret 2015–2016 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 114 elever. Eleverna i åk 7–9 kommer att uppgå till 286. Totalt kommer det att finnas 400 elever i åk 6–9 (musikklasserna är inte inkluderade).

Läsåret 2016–2017 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 114 elever. I åk 7–9 kommer elevantalet att ligga på 357 elever. Totalt kommer det att finnas 471 elever i åk 6–9 (musikklasserna är inte inkluderade).

Läsåret 2017–2018 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 121 elever. I åk 7–9 kommer elevantalet att ligga på 365 elever. Totalt kommer det att finnas 486 elever i åk 6–9 (musikklasserna är inte inkluderade).

Läsåret 2018–2019 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 119 elever. I åk 7–9 kommer elevantalet att ligga på 391 elever. Totalt kommer det att finnas 510 elever i åk 6-9 (musikklasserna är inte inkluderade).

Läsåret 2019–2020 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 96 elever. I åk 7–9 kommer elevantalet att uppgå till 388. Totalt kommer det att finnas 484 elever i åk 6–9 (musikklasserna är inte inkluderade).

Läsåret 2020–2021 kommer elevantalet i åk 6 i distriktet att uppgå till 134 elever. I åk 7–9 kommer elevantalet att ligga på 405 elever. Totalt kommer det att finnas 539 elever i åk 6–9 (musikklasserna är inte inkluderade).

Skolfastigheten vid Unionsgatan 2 har en kapacitet på 523 (användningsgrad på + 5 % ingår), efter att Gymnasiet Svenska normallyceum flyttat ut, och har därför möjlighet att inhysa dessa elever.

Genom att flytta distriktets elever i åk 6 till skolfastigheten vid Unionsgatan 2 utnyttjas skolhusets kapacitet på ett ändamålsenligt sätt, och samtidigt bereds det plats för förskolegrupper i grundskolornas 1–5-enheter.

Ifall ingen ändring görs kommer situationen att se ut enligt följande i respektive högstadieskola under de kommande åren (i kapaciteten ingår en användningsgrad på + 5 %):

Elevantalet i Högstadieskolan Lönkan i jämförelse med kapacitet 298 läsåret 2014–2015:
224 elever

Elevantalet i Högstadieskolan Lönkan i jämförelse med kapacitet 298 läsåret 2016–2017:
228 elever

Elevantalet i Högstadieskolan Lönkan i jämförelse med kapacitet 298 läsåret 2018–2019:
251 elever

Elevantalet i Högstadieskolan Lönkan i jämförelse med kapacitet 298 läsåret 2020-2021:
270 elever

Elevantalet i Högstadieskolan Svenska normallyceum jämförelse med kapacitet 270 läsåret 2014–2015: 195 elever

Elevantalet i Högstadieskolan Svenska normallyceum jämförelse med kapacitet 270 läsåret 2016–2017: 187 elever

Elevantalet i Högstadieskolan Svenska normallyceum jämförelse med kapacitet 270 läsåret 2018–2019: 198 elever

Elevantalet i Högstadieskolan Svenska normallyceum jämförelse med kapacitet 270 läsåret 2020–2021: 193 elever.

Den sammanlagda kapaciteten i husen är 568, och elevantalen ser ut att som mest uppgå till 463 elever (läsåret 2020–2021) och antalet överloppsplatser uppgår som mest till +105 (läsåret 2020–2021) sammanlagt i högstadieskolorna.

SPECIALUNDERVISNINGEN

Syfte och målsättningar

Syftet med de ändringar som gjordes i lagen om grundläggande utbildning (24.6.2010) samt ändringar och kompletteringar av de nationella grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (29.10.2010) var att stärka elevens rätt till planmässigt, tidigt och förebyggande stöd för lärande och skolgång. På basis av dessa ändringar nedtecknades de kompletteringar till de gemensamma texter och gemensamma grunder för grundskolornas läroplaner som godkändes av utbildningsnämndens svenska sektion (9.6.2011, § 7). I ovan nämnda dokument betonas i fråga om elever med beslut om särskilt stöd elevens rätt att helt eller delvis integreras i allmänundervisningen, samt vikten av flexibla undervisningsarrangemang.

I svenska sektionens beslut (15.12.2011, § 90) ges riktlinjer för vidare beredning, och i utbildningsnämndens beslut (31.1.2012, § 7) (bilaga 6) definieras de utbildningspolitiska målen för servicenätsutredningen. I besluten ingår följande riktlinjer.

Strävan är att bilda ett resurscenter, som ansvarar för utveckling av special- och påbyggnadsundervisningen i staden. Sakkunskapen och resurserna används optimalt för de elever som behöver mest stöd. Den kompetens och den erfarenhet som en sådan verksamhet förutsätter koncentreras och utvecklas i enheten. Personalen i enheten stödjer och utvecklar genom resurscenterverksamheten arbetet i närskolorna och distrikten. Målet är att för elever i specialklass kunna erbjuda en så enhetlig skolstig som möjligt.

Undervisning i specialklass och sjukhusundervisning samordnas så, att elevernas varierande behov tillgodoses och interaktion mellan specialklasser och allmänundervisning, samt integration av elever från specialklasser i allmänundervisningen möjliggörs.

Fokus på tidigt ingripande och tidigt stöd i egen närskolemiljö är en del av helhetslösningen för specialundervisningen i hela staden. Behovet av integrerat stöd i egen närskola eller i eget distrikt bör tillgodoses.

I dimensioneringen av verksamheten tas hänsyn till Helsingfors roll som regional producent av vissa specialundervisningstjänster.

Tillbakablick och beskrivning av nuläget

Antalet elever med beslut om specialundervisning eller beslut om särskilt stöd har under de senaste tio åren varit stigande, men ökningen har under de senaste fyra åren avtagit. Den procentuella andelen ligger nu på omkring 8 %. Elevantalet i specialklasserna har under samma tidsperiod varit stabilt, och förändringar har skett endast i samband med omorganisering av verksamheten. Av det ökade antalet elever med beslut om specialundervisning eller särskilt stöd har majoriteten integrerats i allmänundervisningen.

I nuläget erbjuds specialklassundervisning i Zacharias Topeliuskolan, Minervaskolan och Högstadieskolan Lönkan. I Zacharias Topeliuskolors specialklasser undervisas enligt statistiken för 20.9.2011 sammanlagt 23 elever från förskola till årskurs tio. I Minervaskolors specialklasser undervisas 53 elever från förskolan till årskurs sex, och i Högstadieskolan Lönkans 16 elever i årskurserna sju till nio. I Minervaskolan och Högstadieskolan Lönkan verkar för närvarande sammanlagt elva specialklasser. I Åshöjdens grundskola erbjuds under pågående läsår flexibel grundläggande utbildning för 13 elever. Sjukhusundervisning för årskurserna ett till nio erbjuds

av Ulfåaskolan. För närvarande är elevantalet 13 elever. Samtliga skolor är administrativt och fysiskt separata enheter.

Av ovan nämnda 118 elever i specialklass är 83 bosatta i Helsingfors. Av dessa är 19 från västra, 13 från södra, 9 från Tölö, 16 från norra och 26 från östra distriktet. De resterande 35 eleverna är bosatta grannkommuner som gällande specialundervisning ingått avtal med Helsingfors.

Av de Helsingforselever som går i specialklass är 23 % bosatta i västra, 16 % i södra, 11 % i Tölö distrikt, 19 % i norra, och 31 % bosatta i östra distriktet. Av Minervaskolans elever är 30 % bosatta i östra distriktet.

I de samtal som under läsåret förts med rektorerna kom det fram att det i östra distriktet finns ett behov av specialklasser i det egna distriktet. Detta har även kommit fram i samband med distriktets elevvårdsarbete. Då elever inte i det egna distriktet kan erbjudas undervisning i specialklass kan detta försvåra eller fördröja processen, och eleven erhåller inte stödet vid rätt tidpunkt. För såväl elever som vårdnadshavare upplevs avståndet till de nuvarande specialklasserna, i synnerhet med tanke på de yngsta eleverna, som för långt. Elever i östra distriktet har i nuläget inte i samma utsträckning som elever i andra distrikt möjlighet till undervisning specialklass, och elever i behov av undervisning i specialklass erhåller i detta nu inte denna undervisning i enlighet med principen om närservice.

Beskrivning av förslaget

Utgångspunkten och målet är att finna en lösning som på bästa möjliga vis uppfyller de målsättningar, krav och förväntningar som ovan beskrivits. Principer som styr beredningen är att elever med behov av särskilt stöd ska stödjas i närskolan eller så nära hemmet som möjligt, att eleven under skoldagen ska ha möjlighet till att delvis integreras i allmänundervisningen, och att inga ensamma specialklasser bildas i enheterna. Den sista principen motiveras dels av att en ensam specialklass nödvändigtvis inte är lämplig för samtliga elever i behov av särskilt stöd i enheten, dels av att specialklasslärarna som yrkesgrupp i enheten därigenom kan samverka och som kollegium bättre stödja den enskilda eleven. I det fall det i enheten finns flere specialklasser kan grupper bildas i enlighet med elevernas ålder och behov, för att därigenom bättre stödja den enskilda elevens inläring och utveckling.

Enligt förslaget bildas i Zacharias Topeliusskolan ett center för specialundervisning. I Zacharias Topeliusskolan erbjuds enhetlig grundläggande utbildning för elever med utvecklingsstörning och/eller autism. Vidare erbjuds i skolan även allmänundervisning för elever i förskolan till årskurs sex. Sjukhusundervisningen är administrativt sammanlänkad med Zacharias Topeliusskolan. Zacharias Topeliusskolan utgör ett specialpedagogiskt resurscentrum som erbjuder konsultation och handledning till personalen i stadens svenska skolor.

I Minervaskolan verkar tre till fyra specialklasser för elever som beviljats särskilt stöd med antingen allmän eller individualiserad lärokurs. Dessa klasser är ämnade för elever i förskolan till årskurs fem. I Minervaskolan erbjuds även allmänundervisning för elever i förskolan till årskurs fem.

I Botby grundskola grundas tre till fyra specialklasser för elever som beviljats särskilt stöd med antingen allmän eller individualiserad lärokurs. Dessa klasser erbjuder specialundervisning för elever i olika åldrar, flexibelt enligt elevunderlag och elevernas behov. Dessa klasser ersätter de motsvarande klasser som nu verkar i Minervaskolan och Högstadieskolan Lönkan.

I skolan på Unionsgatan 2 grundas tre till fyra specialklasser för elever som beviljats särskilt stöd med antingen allmän eller individualiserad lärokurs i årskurserna sex till nio. Vidare erbjuds i skolan flexibel grundläggande utbildning. Dessa klasser ersätter de motsvarande klasser som nu verkar i Minervaskolan, Högstadieskolan Lönkan och Åshöjdens grundskola.

Påbyggnadsundervisning erbjuds fortsättningsvis i Åshöjdens grundskola.

Diskussioner med anknytning till antagning av elever till någon av ovan nämnda verksamheter förs kontinuerligt mellan undervisningschefen, utbildningskonsulten, rektorn för resurscentret och rektorerna för ovan nämnda skolor. Detta effektiviserar, förtydligar och förenklar processen för såväl elever, vårdnadshavare, övriga rektorer, elevvårdspersonal som övrig personal. Även fördelningen av resurser mellan de olika skolorna underlättas, och personalresursen kan utnyttjas smidigare beroende på elevantalet och elevernas behov. Ovan nämnda grupp följer under läsåret upp verksamheten, och utvecklar den kontinuerligt. Elevantagning, -placering och bildande av undervisningsgrupper planeras inför följande läsår, och även mer långsiktigt, med målet att härigenom ge eleven en så enhetlig skolstig som möjligt. Även organisation och genomförande av lovvård för eleverna förväntas bli mer effektiv genom ovan beskrivna strukturer.

Hela staden är fortsättningsvis upptagningsområde för samtliga specialklasser, och eleven anvisas en skola på basis av en pedagogisk utredning.

Förslagen ovan är enligt kapacitetsberäkningarna för ifrågavarande byggnader genomförbara, och specialklassernas elevantal är inräknade i de delar av beredningen som i detalj redogör för detta. Utrymmen för tre till fyra specialklasser reserveras i Botby grundskola i samband med den renovering som enligt investeringsplanen (bilaga 4) genomförs åren 2015–2016.

Nätverket för specialundervisning granskas årligen, och möjliga nödvändiga förändringar bereds för beslut i utbildningsnämndens svenska sektion.

Föredragandens förslag till sektionen 8.3.2012

- **Specialundervisning och allmänundervisning i förskola till årskurs sex i Zacharias Topeliusskolan stannar kvar i sina nuvarande lokaler.**
- **Sjukhusundervisningen i Ulfåaskolan sammanlänkas administrativt med Zacharias Topeliusskolan.**
- **Minervaskolans elever, i såväl specialklass som allmänundervisning, förskola till årskurs fem, stannar kvar i sina nuvarande lokaler.**
- **Minervaskolans elever i specialklass, årskurs sex, flyttar till Unionsgatan 2.**
- **Högstadieskolan Lönkans specialklasser för elever i årskurserna sju till nio flyttar till Unionsgatan 2.**
- **En del av specialundervisningsgrupperna, tidigare placerade i Minervaskolan och Högstadieskolan Lönkan, flyttar till Botby grundskola.**
- **Flexklassen i Åshöjdens grundskola flyttar till Unionsgatan 2.**
- **Påbyggnadsundervisning erbjuds fortsättningsvis i Åshöjdens grundskola.**

Förslagen i relation till målen

Genom ovan beskrivna förändringar och åtgärder uppfylls de mål som beskrivits i stycket Syfte och målsättningar. Zacharias Topeliusskolans roll som centrum för specialpedagogiskt kunnande stärks, och sjukhusundervisningen sammanlänkas administrativt med Zacharias Topelius-

skolan, som utgör ett specialpedagogiskt resurscentrum och erbjuder konsultation och handledning till personalen i stadens svenska skolor. Elevens enhetliga skolstig stöds dels genom det ovan beskrivna samarbetet mellan rektorer och utbildningsverkets personal, dels genom att elever i Minervaskolans specialklasser, i det fall eleven fortsätter i specialklass även i årskurserna sex till nio, i skolan på Unionsgatan 2 har möjligheten att fortsätta sin skolgång tillsammans med sina klasskamrater. I specialklasserna i Botby grundskola får eleverna enligt förslaget undervisning i specialklass i sin närskola, eller i sitt distrikt, vilket bidrar till att uppfylla målet att i ett tidigt skede kunna erbjuda stöd i elevens närmiljö. Specialklasserna i Botby bidrar även till att göra skolstigen för elever i behov av specialklassundervisning i östra distriktet så enhetlig som möjligt. Samtliga lösningar säkrar för eleverna i specialklass möjlighet till integration i allmänundervisningen. I detta nu verkar i Minervaskolan och Högstadieskolan Lönkan sammanlagt elva specialklasser. Enligt förslaget skulle Minervaskolan, skolan på Unionsgatan 2 och Botby grundskola ha tre till fyra specialklasser var. Då Zacharias Topeliuskolans specialklasser, flexklassen och påbyggnadsundervisningen enligt förslaget inte till omfattningen påverkas, är dimensioneringen även i framtiden tillräcklig med tanke på Helsingfors roll som regional producent av vissa specialundervisningstjänster.

GYMNASIEUTBILDNINGEN

I staden finns fyra svenskspråkiga gymnasier, Brändö gymnasium, Gymnasiet Lärkan, Gymnasiet Svenska normallyceum och Tölö specialiseringsgymnasium (där också vuxenstudielinjen ingår). Antalet svenskspråkigt registrerade 16–18-åringar kommer enligt befolkningsprognosen att sjunka från 1 050 personer år 2011 till 960 personer år 2015.

Hösten 2011 fanns det 1 205 studerande i daggymsasierna, vilket förklaras av att 34–36 % av de studerande kommer från andra kommuner. Av stadens egna elever går 64–66 % i stadens egna gymnasier. Kapaciteten i gymnasierna uppgick till 1 339 elevplatser.

Föredragandens förslag till sektionen 8.3.2012:

- **Gymnasiet Svenska normallyceum slås samman med Tölö specialiseringsgymnasium och bildar en enhet på ca 400 studerande. Vuxenstudielinjen fortsätter i den nya enheten.**
- **Gymnasiet Lärkan och Brändö gymnasium utvidgas till enheter på ca 400 studerande.**

Förslagen i relation till målen

Den nya strukturen innebär att den svenskspråkiga gymnasieutbildningen stärks och tryggas genom större, starkare enheter. Ändringen innebär nämligen att man lösgör gymnasieutbildningen från den grundläggande utbildningen. Genom att slå samman och stärka de svenska gymnasierna är det möjligt att bygga upp ett närmare samarbete mellan gymnasierna med delvis gemensam kursordning i mindre ämnen. Kursutbudet kan också utökas och utvecklas i större enheter och ge studerandena större valmöjlighet.

Om antalet studerande överskrider 400 per enhet stiger den skolvisa resursen för tilläggsuppgifter enligt tjänstekollektivavtalet (UKTA 19§ mom.5). Om antalet studerande överskrider 400 per enhet stiger också den skolvisa resursen för gruppleddare, vars uppgifter kan anses vara speciellt krävande (Utbildningsdirektörens beslut § 1129/2011 och § 1105/2010). Resurserna för

elevvård och studiehandledning utökas också och ledarskapet kan ges möjlighet att få mera resurser (Utbildningsdirektörens beslut § 138/2002).

Regeringsprogrammet innehåller ett sparkrav på 30 miljoner genom exempelvis gallringar i gymnasienätverket åren 2014–2015. Helsingfors gymnasier tvingades redan år 2011 att spara 2 % av timresursen och samma ekonomiska utgångsläge slås fast för år 2012.

Genom att man slår samman två av de fyra gymnasierna blir den svenska gymnasieutbildningen bättre rustad att tackla ekonomiska konjunkturer och samtidigt konkurrenskraftig i förhållande till andra gymnasier i staden och i de kringliggande kommunerna.